

7. QR MOA, 323-fond, 1-opis, 7-d, 32-b
8. QR MOA, 173-fond, 1-opis, 9-d, 21-b
9. QR MOA, 323-fond, 1-opis, 1-d, 8-b
10. QR OMA, 323 fond, 1-opis, 7-d, 30-bb.
11. QR OMA, 323 fond, 1 opis, 1-d, 8-bb.

12. Narodnoe xozyaystvo Karakalpakskoy ASSR. Kratkiy statisticheskiy sbornik. -N.: 1969. -S.177.

РЕЗЮМЕ. Ushbu maqola Qoraqalpog'iston matbaa sanoatining shakllanish tarixiga bag'ishlangan. Tipografiya mexanizmini ixtiro qilish va kitoblarni tarqatish insoniyat tarixidagi eng katta voqeadir. Ushbu ilmiy masalani yangi sharoitlarda o'rganish milliy va madaniy tiklanish jarayoni faollashganda, uning madaniyati, adabiyoti, tili, yozuvi va boshqalar tarixiga qiziqish kuchayganda yangi rangga ega bo'ladi. Tadqiqotning xronologik doirasi 1930 – yillarning ikkinchi yarmidan 1941-yillarning boshlariga qadar bo'lgan davrni o'z ichiga oladi. Bu davrda Qoraqalpog'iston nashriyotining o'ziga xos xususiyatlari bor. Qoraqalpog'istonda kitob nashrini shakllantirish muammolari va mamlakatda nashriyotni markazlashtirish bosqichlari haqida, bu sovet davlatining mafkuraviy asoslarini mustahkamlashga va jamiyatni boshqarishning totalitar tizimini mustahkamlashga xizmat qildi.

РЕЗЮМЕ. Статья посвящена истории становления полиграфической промышленности Каракалпакстана. Изобретение механизма книгопечатания и распространение книг является самым величайшим событием в истории человечества. Изучение этого научного вопроса в новых условиях приобретает новую окраску, когда идет активный процесс национального и культурного возрождения, усиливается интерес к истории своей культуры, литературы, языка, письменности и т.п. Этим определяется культурологическое и научно-познавательное значение данной статьи. Хронологические рамки исследования охватывает период со второй половины 1930-начала 1941-х годов. В этот период издательское дело Каракалпакстана имеет ряд своих особенностей. Указываются проблемы становления книгоиздания в Каракалпакстане, отмечаются этапы централизации издательского дела в целом в стране, что послужило укоренению идеологических основ советского государства и укреплению тоталитарной системы управления обществом.

SUMMARY. This article is devoted to the history of the formation of the printing industry of Karakalpakstan. The invention of the printing mechanism and the distribution of books is the greatest event in the history of mankind. The study of this scientific question under new conditions acquires a new color when there is an active process of national and cultural revival, interest in the history of one's culture, literature, language, writing. This determines the cultural and scientific-cognitive significance of this article. The chronological framework of the study covers the period from the second half of the 1930s to the beginning of 1941. During this period, the publishing business of Karakalpakstan has a number of its own features. The problems of the formation of book publishing in Karakalpakstan are indicated, the stages of centralization of publishing as a whole in the country are noted, which served to root the ideological foundations of the Soviet state and strengthen the totalitarian system of society management.

JAS JÜZIWSHILERDIŇ KÓP JILLÍQ TAYARLIQ BAĞDARLARI

B.X.Ilyasov – assistent oqıtıwshı

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

Tayanch so'zlar: suzish sport turi, ilmiy ma'lumotlar, trener, amaliy tajribalari, o'tkazilgan tajribalar, sport suzishida mashg'ulot yuklamalari, me'yorlar, ishlab chiqish, mashg'ulot jarayonlari.

Ключевые слова: спортивное плавание, научные данные, практический опыт, тренер, проведенные эксперименты, разработка, нормативы тренировочных нагрузок, спортивное плавание, тренировочные процессы.

Key words: sport of swimming, scientific data, practical experiences, trainer, conducted experiments, development, standards of training loads, swimming, training processes.

Ózbekstan Respublikası Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevtiń 2017-jıl 3-iyundaǵı “Dene tárbiya hám sporttı jáne de rawajlandırıw is-ilajları haqqında”ǵı PQ-3031-sanlı qararı tiykarında jámiyetimizde salamat turmis-tárizin qalıplestiriw, xalıqtıń ásirese jas áwladtıń dene tárbiya hám ǵalabalıq sport penen turaqlı shuǵıllanıwı ushın zaman talaplarına say shárt-sharayatlar jaratıw, salamat áwladtı kamalǵa keltiriw, tálim-tárbiya beriwdi áste-aqırın nátiyjeli ámelge asırıw, jámiyetti rawajlandırıwda jámiyetlik, ekonomikalıq hám siyasıy jaqtan áhmiyetli wazıypalardan biri bolıp xızmet etedi [1,2]. Biz joqarıdaǵı wazıypalardı basshılıqqa ala otırıp búgingi jumısımızda jas júziwshilerdiń kóp jıllıq tayarlıǵı baǵdarlarına toqtalıp ótkendi maqul kórdik.

L.P.Matveev bazalıq tayarlıq basqıshların ótep atırǵan jas sportshılardıń mólsherlenbegen sport shınıǵıwınıń jeti baǵdarın kórsetip bergen. Ol trener hám sportshınıń alǵa qoyılǵan maqsetke erisiw jolları hám shárt-sharayatların kórsetip beredi (L.P. Matveev) [2:125].

Jas júziwshilerde jıllıq cikllar sistemaları jas hámde hámde oǵan tán bolǵan ózgeshelikler menen baylanıslı. Balalar hám jas óspirimlerdeń kóp jıllıq tayarlıǵına tán ayırmaslıqların klassifikaciyalawǵa birinshi bolıp M.Ya.Nabatnikova urınıp kórgen. [3:45-47]. Ol ilimiy maǵlıwmatlar hám trenerlerdiń aldınǵı ámeliy tájiriyelerine tiykarlanıp, jas júziwshilerdiń arnawlı shıdamlılıǵın jetilistiriw metodikasınıń úsh baǵdarın kórsetip bergen:

1.Maqssetli tásir etiw baǵdarı. Onıń mazmunı shınıǵıw quralları hám metodlarınń arnawlı hámde tańlap tásir etiwın itibarǵa alǵan jaǵdayda keńeytiwden ibarat. Ol waqıtta kópshilik ilimiy jumıslarda usı nárse dálilener eken, arnawlı shıdamlılıqtı asırıwda arnawlı shınıǵıwlarıń bir qıylı hám keń kólemdegi variantları qollanılganda joqarı nátiyjege erisiw múmkin boladı.

2.Fizikalıq sapalar dárejesindegi sáykesleniw baǵdarı. Biziń pikirimizshe, bul baǵdarıń mazmunı tiykarǵı sapalardıń rawajlanıwındaǵı belgili bir sáykesleniwdiń támiyinleniwı bolıp tabıladı. Usı baǵdarıń ámelde qollanıwın dálillew maqssetinde hár qıylı sheberlik dárejesine iye júziwshiler toparındaǵı «tezlik-waqıt» baylanısınń logarifmlik sıızılması keltiriledi. Erkin usılda 100 m. aralıqqa júziwde 51,2 -53,0 s. nátiyje kórsetken er júziwshilerde 1500m. aralıqqa tezliktiń tómenerlewi 100 m. aralıqqa salıstırǵanda 35,2% ti quraydı, sol waqıttaǵı nátiyjeler 55,1-58,5 s. átirapında bolǵan júziwshilerde bul úlkenlik 46,9% ke shekem jetedi.

3.Arnawlı sapalar rawajlanıwınıń sáykesligi baǵdarı. Bul baǵdar jas júziwshilerdi tayarlawda óz aldına áhmiyetke iye. Usı baǵdar mazmunı sonnan ibarat, shınıǵıw metodikası júklemeńi hár qanday pát zonasında nátiyjeli orınlay alıwın, sonıń tiykarında olardıń birinde eń joqarı iskerlik qábiletin támiyinlewi zárúr. Sońǵısı júziwshiniń hár túrli aralıqlardaǵı tayarlıq dárejesi menen tıǵız baylanıslı. Demek, jas júziwshiniń «aralıqlı» tayarlıǵınıń sport sheberligin kúsheytiwshi rezervlerden biri bolıp esaplanadı.

Biologiyalıq rawajlanıwıń kritik dáwirlerinde óz aldına sapalardı aldınǵı baǵdarda rawajlandırıwǵa baǵdarlangan iri jumıslar basıp shıǵarıлмағанлығына, tayarlıq jılları boyınsha UFT hám AFT qurallarınıń optimal dárejeleri haqqındaǵı maǵlıwmatlardıń ulıwmalastırılmaǵanlıǵına qaramay, metodikalıq qaǵıydalar avtorları olardı dizimge kirgizdi hám waqıtta qátelespedi. Biraq fizikalıq sapalardıń rawajlanbaǵanlıǵın itibarǵa almaǵan jaǵdayda texnikanı jetilistiriw teoriyası, derlik bir qıylı bolǵan jıllıq sistemanıń jıldan-jılǵa qaytarılıwı haqqındaǵı qaǵıydalar ózin aqlamadı. Derlik 2 jıldan sóń M.Ya.Nabatnikovanıń miynetlerindegi [3:45-47] aldınǵı qaǵıydalarǵa qaraǵanda jáne de ulıwmalıq

túsiniklerdi belgilep beriwshi jańalangan túrt metodikalıq qaǵıydalar payda boldı.

M.Ya.Nabatnikovanıń [3:45-47] pikirinshe, shınıǵıw júklemeleriniń kóp jıllıq dinamikası kóbinese dáslepki tayarlıq basqışında olardıń dáslepki dárejesine baylanıslı, biraq ulıwma júkleme kóleminiń dáslepki kórsetkishleri kóbinese joqarı bolmaydı. Sol sebepli keleshekte, tereńlestirilgen shınıǵıwlar basqışında tanlangan sport túrinde jedelliktiń biraz ósiwı ámelge asadı hám áste-aqırınlıq penen pátli ósiwge ótedi, bunday jaǵday kóbinese qolaysız ótiw jasında payda boladı. Eger, joqarı sport sheberligine salıstırǵanda maqsetli baǵdarlanıw haqqındaǵı metodikalıq qaǵıydalarǵa ámel etilse, bunday jaǵdaydan qashıp qutılıw múmkin.

Ciklik sport túrlerinde jas sportshılardıń hár tárepleme aralıqlıq tayarlıǵına óz aldına itibar beriliwı kerek, sebebi ol yaki bul sapalardıń rawajlanıwındaǵı úlken sáykeslik sport nátiyjeleriniń jáne de joqarı bolıwın támiyinleydi. Sáykeslikke qaratılǵan kórsetkishtiń ámelge asırılıwı hár qıylı baǵdardaǵı shınıǵıw júklemeleriniń aqılǵa say dárejelerin názerde tutadı.

Jas sportshılardıń kóp jıllıq tayarlıǵındaǵı tiykarǵı baǵdarlardı belgilep beriwshi metodikalıq qaǵıydalar jas óspirimler sportı teoriyasınıń rawajlanıwına tiykar saldı. Keyingi jıllarda, óspirimler sportınıń jeke mashqalaların úyreniwde aktivliktiń azayıwına qaramay, jetilisiwdiń anatomiyalıq-fiziologiyalıq hám psixologiyalıq qásiyetleri, hár qıylı sport túrlerinde balalar hámde jas óspirimlerde fizikalıq sapalar rawajlanıwınıń kritik dáwirleri, hár qıylı jasta júklemelerdi normallastırıw, ayırım sport túrlerinde erte qanıgelesiwdiń unamsız tájiriybesi, jas júziwshilerdiń kóp jıllıq tayarlıǵı mashqalaların ulıwmalastırıw hám talqılı qayta túsiniw sıyaqlı baǵdarlar boyınsha teoriyalıq ulıwmalastırıwlar dawam etti.

Bul bir topar avtorlar - A.A.Kashkin, O.I.Popov hám V.V.Smimovlarǵa sport júziwinde kóp jıllıq tayarlıqtıń metodikalıq qaǵıydaların basqasha sáwlelendiriwge imkán berdi. Olar 2006-jıl basıp shıǵarılǵan «Júziw» baǵdarlamasında bayan etilgen [4:121]:

- joqarı sport sheberligine salıstırǵanda maqsetke baǵdarlaw ushın barlıq jas toparlarınń tayarlıq processleri metodikalıq qaǵıydalar tiykarında shólkemlestiriliwı kerek;
- barlıq jas toparlarındaǵı shınıǵıwlardıń wazıypaları, quralları hám metodlarınń tıǵızlıǵı;
- áste-aqırınlıq baǵdarına qatań ámel etken jaǵdayda shınıǵıw hám jaris júklemeleri kólemi hámde pátiniń izbe-iz asırıp barılıwı;
- sport qanıgelesiwinıń óz waqtında baslanıwı;
- ulıwma hám arnawlı fizikalıq tayarlıq quralları kólemi ortasındaǵı dárejeleriniń áste-aqırın ózgerip barıwı: UFT úlesine salıstırǵanda AFT kólemi úlesiniń ósip barıwı;
- kóp jıllıq tayarlıqtıń barlıq basqışlarında sportshılardıń fizikalıq sapalarınń bir waqıtta rawajlandırılıwı hámde usı jas ushın qolaylı bolǵan waqıtlarda óz aldına sapalardıń rawajlandırılıwı;
- jasqa tán jınısıy rawajlanıw nızamlıqlarınıń itibarǵa alınıwı;
- zorıǵıwlı júklemelerden sóń tikleniw processlerin tezlestiriwshi hám iskerlik qábiletleriniń ósiwin qollap-quwatlawshı qosımsha qurallarnıń áste-aqırın kiritip barılıwı.

Jas júziwshiler kóp jıllıq tayarlıǵınıń hár túrli basqışlarında jobalastırıw processin optimallastırıw maqsetinde avtor balalar, jas óspirim jigit-qızlar menen kóp jıllıq iskerliktiń túrt baǵdarına tayanıwdı usını etedi.

Háreket aktivligi dárejesi kóbirek 7 den 12 jasqa shekem ósip baradı. Bul jasta kópshilik háreket kónlikpeleri hám mamanlıqları payda bola baslaydı, sonday-aq, bul dáwirde háreket sapaları kórsetkishleri

ósiwiniń jedel pátı belgilengen. Jáne sol nársede belgili, yaǵnıy úlken jas dáwirindegi iskerlik qábileti kóbinese balalıq hám jas óspirimlik jasındaǵı háreket jedelligi menen anıqlanadı.

Kópshilik qanıgelerdiń pikirinshe, háreket jedelligi genetikalıq baǵdarlarǵa hám birinshi nábette nerv sisteması tipine baylanıslı. Nerv sisteması háreketshen hám kúshli bolǵan balalar bos yaki kúshli, biraq az háreketli tiptegi balalarǵa salıstırǵanda jedellew háreketlenedi. Izertlewshiler sport penen shuǵıllanbaytuǵın hám BÖSM de jeńil atletika menen turaqlı shuǵıllanatuǵın jas óspirimler arasında háreket jedelligi dárejesin izertlegen. Tekseriwshiler bir ay dawamında azanda hám uyqıdan aldın bellerine háreketleniw belgilewshi qádem ólshegish taǵıp júrdi.

Izertlew juwmaǵında, sport penen shuǵıllanıwshılarda sport shınıǵıwlarına qamtıp alınbaǵan jas óspirimlerde qaraǵanda kóp sanlı háreketler isenimli formada anıqlanadı.

Biziń pikirimizdiń juwmaǵına qaray, háreket jedelligin rawajlandırıwdıń ilajı joq, sebebi, bul genetikalıq baylanıslıq baǵdarı. Biraq sportshılardıń háreketleniwleri sport mektebinde shuǵıllanbaytuǵınlarǵa salıstırǵanda nerv-quwat jumshalıwı boyınsha biraz kóp bolıwı kerek.

D.N.Davidenko [5:24] fizikalıq iskerlik qábiletiniń háreket jedelligine tuwrıdan-tuwrı baylanıs máselelerine óz miynetlerin baǵıshlaǵan. Sportshılardı (jeńil atletika, sport oınları, júziw menen shuǵıllanıwshılardı) gúzete otırıp, D.N.Davidenko tómendegidey juwmaqqa keledi, yaǵnıy sportshılardıń háreket jedelligi motivaciya dárejesi asıwı menen kóbeyiwı múmkin.

Onıń maǵlıwmatlarına qaraǵanda, sportshılarda eń úlken fizikalıq júklemelerdi orınlawǵa bolǵan motivaciya dárejesiniń asıwı kúshli fizikalıq júklemeler sharayatı waqtı shegarasınan 2-3 márte, submaksimal kúshli júklemelerde 30-50% ke asıwına alıp keldi. Sonıń menen bir waqıtta shuǵıllanbaǵan adamlarda motivaciya dárejesiniń asıwı jumıs waqtın biraz kóbeytedi yamasa azaytadı.

D.N.Davidenkonıń pikirinshe, [5:32] bul maǵlıwmatlar aqıldı isletiw processin basqarıwda emociyalıqtıń úlken óhmiyetke iye ekenligin dáliylleydi. Insan jumısı nátiyjeliligi onıń ámeldegi iskerlik jaǵdayına baylanıslı boladı, sezimler iskerliginde unamı yamasa unamsız tásir kórsetiwı múmkin, yamasa adamdı jumısın dawam ettiriwden waz keshiwge májbúr etiwshi qorǵanıw funkciyaların orınlawı múmkin.

Usı joqarda keltirilgen miynetlerge tiykarlanıp izertlewler alıp barǵanımda, elektron qádem ólshegishler járdeminde háreketler sanı esaplap shıǵılıp, iskerligi úyreniledi. Izertlewler 2 ay dawamında alıp barıldı, BÖSM de shuǵıllanıwshı 12-14 jastaǵı 120 bala (60 er bala hám 60 qızlar) gúzetildi. Jas júziwshilerdiń háreket jedelligin belgilew turaqlı túrde 30-40 minut dawamında qurǵaqlıqta basketbol menen shuǵıllanıw sharayatlarında belgilendi. Hár bir shınıǵıw basında, onıń ortasında hám aqırında 10 sek.ishindegi tamır urıwı ólshendi. Qádem ólshegishler belde, deneniń ulıwma awırılıq orayı ornına ornatıldı. Biziń pikirimizshe, bul nársede úskenenıń qáte islewin minimum dárejede azaytadı hám balalarǵa fizikalıq shınıǵıwları orınlawǵa kesent etpeydi.

Tájiriybe topar shınıǵıwları mazmunında, ásirese tájiriybe basında, basketbolshınıń texnikalıq háreketlerin úyreniwge mólsherlengen shınıǵıwlar úlken kólemde qollanıldı. Qadaǵalaw toparında kóp waqt eki tárepleme oynıǵa ajratıldı. Pedagogikalıq tájiriybe nátiyjeleriniń kórsetiwishe, úyretiw qásiyetine iye qurallar qollanıлмаған qadaǵalaw toparında jetinshe shınıǵıwǵa kelip, jedellik páseyedi hám nátiyje salıstırmaı dárejede azıraq boladı.

Tájiriybe toparında háreket jedelligi pútkil izertlew dáwiri ishinde toqlawsız ósip bardı hám izertlew aqırına

kelip qadaǵalaw toparına salıstırǵanda eki ese kóbirek boldı. Hárketlerin ózlestire almadı. Júrek qısqaırıw tezligine kelsek, júrek urıwlarınń ulıwma muǵdarı qadaǵalaw hám tájiriye toparlarında isenimli ózgesheliklerge iye bolmadı. Bul tájiriye toparı balalarınń júdá joqarı jedelligi sharayatlarında júkleme teń dárejede berilgenligin kórsetiwı múmkin.

Júziw boyınsha BÖSM de jeńil atletika shınıǵıwların ótkeriwde de mine sonday nátiyjeler alındı. Arnawlı jeńil atletika shınıǵıwları járdeminde juwırıwlar hám sekiriwler texnikası úyrenilgen toparda hárket jedelligi shınıǵıwdan shınıǵıwqa toqtawsız ósip bardı hám hárketlerdiń ulıwma jıyındısına qaraǵanda 2 ese kóbirek boldı.

Jas júziwshiler menen aldınǵı ámeliy is tájiriyesi sonı kórsetedi, hárket aktivligi kóbirek hár tárepleme fizikalıq tayarlıqta sáwlelenedi. Kóp gúres sport túrleri buǵan dáliyl bola aladı. Júziw, jeńil atletika hám qılshpazlıq túrлерinen zamanagóy bes gúres yamasa úshgúres sport túrлерine ótip ketken sportshılardıń fizikalıq júklemerge iykemlesiwiniń asıwın kórsetiwshi gúzetiwler bar.

Joqarıdaǵı pikirlerge juwmaq jasawımızǵa boladı:

1. Cikklik sport túri esaplangan fizikalıq tayarlıq qural-ları toplamınıń mayısqaqlıǵı sebepli hárket aktivligin rawajlandırıwda ulıwma fizikalıq tayarlıq úlken áhmiyetke iye.

2. Sport iskerligi tarawı kónlikpelerin ózlestiriwge, keyin bolsa olardıń járdeminde hárket kólemin asırıwǵa tiykarlanganlıǵı sebepli, hárket jedelligin rawajlandırıwda yaǵnıy hárket kónlikpelerin ózlestirmey turıp ámelge asırıw múmkin emes.

3. Oqıw-shınıǵıwlarǵa, oqıw shınıǵıwları kiritilgen jaǵdayda joqarı dárejedeǵı fizikalıq júklemeni alıw maqsetinde shınıǵıwlardıń joqarı dárejede tıǵızlıqqa erisiw kerek.

4. Hárket jedelligin asırıwda nátiyjege erisiw ushın shınıǵıwlar dawamında shuǵıllanıwshılarda joqarı dárejedeǵı unamli motivaciyanı payda etiw zárúr hám onı payda etiw usullarınan biri - shınıǵıwlarǵa texnikalıq, fizikalıq tayarlıq hámde sport iskerligin kirgiziw múmkin.

Ádebiyatlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 3 июндаги “Жисмоний тарбия ва оммавий спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3031-сонли қарори.

2. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системподготовки спортсменов. -К.: Олимпийская литература. 1999, -С.320.

3. Набатникова М.Я. “Развитие научных основ юношеского спорта. “Теория и практика физической культуры” 1983, №1. –С. 45-47.

4. Кашкин А.А., Попов О.И., Смирнов В.В. “Плавание: примерная программа спортивной подготовки для детско-юношеских спортивных школ специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва”. -Москва: Совет.спорт, 2006, -С. 216.

5. Давиденко Д.Н. “Биологические основы физической культуры и спорта” Учебное пособие. -Санкт Петербург: Из-во СПбГУЭФ. 2008, -С.103.

6. Верхошанский Ю.В. Теория и методология спортивной подготовки: Блоковая система тренировки спортсменов высокого класса. // Теория и практика физической культуры. -Москва: 2005, №4, -С. 2-14.

7. Korbut V.M., Israilova R.G., Voljin V.I. “Suzish” –T.: “ILMIY-TEXNIKA AXBOROTI –PRESSNASHRIYOTI” 2017, 132-b.

REZYUME. Maqolada yosh suzuvchilarning ko'p yillik tayyorgarliklaridagi asosiy yo'nalishlarni belgilab beruvchi metodik qoidalar, sport mashg'ulotlarini tashkil qilish, sportchilar orasida bu bo'yicha o'tkazilgan tajribalar haqida bayon qilingan. Maqoladagi fikrlar ilmiy jihatdan asoslanib belgilangan tartibda izohlar berib o'tilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье описаны методические правила, определяющие основные направления в слепой годовой подготовке юных пловцов, организация спортивной тренировки, опыты, проводимые среди спортсменов. Мнения в статье научно обоснованы и комментируются в установленном порядке.

SUMMARY. The article describes the methodical rules that determine the main directions in the blind annual training of young swimmers, the organization of sports training, and the experiences conducted in this regard among athletes. The opinions in the article are scientifically based and commented in the prescribed order.

СИСТЕМА РАЗВИТИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОСНОВНЫХ КОМПОНЕНТОВ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА

О.М.Жалилов – преподаватель

Джизакский государственный педагогический университет

Таянч сўзлар: компетенция назарияси, компетенция ёндошуви, лингвистик компетенция, компетенция.

Ключевые слова: теории компетентности, компетентностный подход, языковая компетенция, компетенция.

Key words: competence theory, competence approach, linguistic competence, competence.

В развитых странах мира, Америке, Германии, Франции, Бразилии, Испании, Финляндии, России и других странах проведена значительная научная работа по теории компетентности и компетентности в языковом образовании, в частности по системе развития высказаны основные компоненты компетентностного подхода и высказаны определенные научные мнения по этому поводу. Поэтому компетентностный подход – это процесс, ориентированный на личность, обеспечивающий конкурентоспособность специалиста, помогающий ему быть признанным окружающими людьми, занимать прочное место в обществе за счет реализации своего потенциала, словом, обеспечивает эффективный результат в обучении. Многочисленные и разнообразные толкования терминов «компетенция» и «компетентность» даны в научных исследованиях, проведенных в развитых странах Европы. В частности, разработанная исследователем методика тестирования интервью является одной из педагогических новаций. Само собой разумеется, что эти два термина являются взаимодополняющими и взаимосвязанными понятиями. Потому что

компетентный человек, не обладающий компетенцией, не может в полной мере реализовать ее в социально значимых аспектах. По мнению исследователей, компетенции имеют динамический характер, поскольку не являются неизменным качеством в личности человека, а способны развиваться, совершенствоваться или полностью исчезать, если нет причин для их развития.

Если определить компетентность как свойство (качество) в обобщенном виде, то компетентность можно рассматривать как обладание этим свойством, которое проявляется в профессиональной деятельности. Выпускник (специалист), окончивший определенный вуз или институт, будет иметь потенциал для активизации в осуществлении профессиональной деятельности и демонстрации своей компетентности на основе определенных компетенций - профессионально-значимых качеств. Следует отметить, что термин «компетентность» имеет смысл использовать для описания специалиста в его профессиональной деятельности, а именно «компетентность» является основным признаком, который делает специалиста «потенциально» компетент-